

CZU: 631.151.2(478)

AGRICULTURA INTENSIVĂ ȘI EFICIENTĂ BAZATĂ PE VALORIFICAREA RAȚIONALĂ A POTENȚIALULUI DE RESURSE

ELENA TIMOFTI

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract: Quantitative ratio of extensive and intensive development can be reflected through production resources use.

Besides the indicators which characterize extensive development can be attributed indicators in absolute size, as: agricultural land, average number of working people in the agricultural sector, working remuneration fund, fixed means, current assets and materials resources etc.

Besides the indicators which characterize intensive development can be attributed qualitative indicators of resources potential use: labor productivity, output and capacity of agricultural land, production means, material consumptions and others.

The world agricultural production value is the result of the influence of integral resources potential, of both intensive and extensive factors which influence qualitative and quantitative resources use indicators.

Key words: Extensive, Intensive, Integral, Potential, Resources, Utilization.

INTRODUCERE

Trecerea la dezvoltarea preponderent intensivă este considerată ca o condiție primordială a stabilității și menținerii ritmurilor înalte de creștere a eficienței economice a producerii agricole. Nivelul de intensitate a producerii poate fi determinat prin coraportul dintre indicatorii calitativi și cantitativi de utilizare a resurselor.

Între acești indicatori există o legătură reciprocă. De exemplu, insuficiența terenurilor agricole poate fi recuperată prin sporirea productivității acestora, iar insuficiența resurselor de muncă - prin sporirea productivității muncii etc.

Metodica de analiză a intensificării producerii agricole include un sistem de indicatori care, după părerea autorului, pot fi determinați în două etape, utilizând datele întreprinderilor agricole pe două perioade comparabile.

Prima etapă include datele inițiale ale potențialului de resurse diferențiate și determinarea potențialului integral de resurse.

A doua etapă prevede analiza complexă a valorificării potențialului de resurse.

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările în domeniul eficienței economice a agriculturii bazată pe valorificarea rațională a potențialului de resurse sunt efectuate în baza datelor formularelor specializate pe activitatea întreprinderilor agricole (corporative) din Republica Moldova cu aplicarea următoarelor metode: metoda indicilor economici, metoda de comparare, metoda monografică ș. a.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Una dintre metodele de bază de evaluare a potențialului de resurse este cea valorică. Ținând cont de faptul că resursele parțiale sunt estimate în diferite unități de măsură (terenul agricol – în ha, mijloacele fixe și activele curente – în expresie valorică, iar resursele de muncă în indicatori naturali - în persoane), pentru comparabilitatea lor (terenurile agricole și umane) este necesară estimarea lor valorică. În literatura economică sunt expuse diverse opinii privind metoda de estimare a potențialului de resurse. După părerea autorului, la estimarea valorii terenurilor agricole este necesar de luat în considerare cuantificarea capacității productive a acestora prin bonitarea solurilor. Conform Legii nr. 1308 din 25.07.1997 privind prețul normativ și modul de vânzare - cumpărare a pământului (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001), valoarea terenurilor agricole a fost estimată la prețul normativ de 289,53 lei pentru un grad-hectar. De aceea la nivel de republică valoarea terenului agricol poate fi estimată în felul următor:

$$S_{a.v} = S_{t.a}(ha) \times \bar{B}(\text{grad} - ha) \times \bar{P}(\text{lei}), \quad (1)$$

unde $S_{a.v}$ – valoarea terenurilor agricole, lei;

$S_{t.a}$ – suprafața terenurilor agricole, ha;

\bar{B} – nota medie ponderată de bonitare, grad - hectar;

\bar{P} – prețul normativ pentru un grad - hectar, lei.

Studiile privind zonarea și bonitarea terenurilor agricole au demonstrat că potențialul productiv în Republica Moldova este apreciat prin nota medie ponderată de bonitare naturală de 63 grade – hectar (Cadastrul funciar..., 2005).

Însă, în legătură cu faptul că regiunile, raioanele, unitățile agricole sunt amplasate în zone cu diferite condiții natural-climaterice și cu o fertilitate diferită a solului, autorul a determinat nota medie de bonitate în mod diferențiat, pe regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova. Astfel, terenurile agricole din regiunea de dezvoltare Nord au fost apreciate cu cea mai înaltă notă medie de bonitare – 70 grade-hectar, urmată de mun. Chișinău – 64 grade-hectar, regiunea Centru – 59,9 grade-hectar, Sud – 59,2 grade-hectar și UTA Găgăuz-Yeri – 56 grade-hectar.

Pentru fiecare unitate agricolă, raion, regiune valoarea terenului agricol poate fi estimată ca:

$$S_{a.v} = \frac{S_i t a \times B_i \times \bar{P}}{B} \quad (2)$$

unde $S_i t a$ - suprafața terenurilor agricole a i unitate agricolă (raion, regiune);

B_i – nota de bonitare (grade-ha) a i unitate agricolă (raion, regiune).

Calcularea valorii terenului agricol diferențiat după metoda propusă ia în considerare următoarele componente principale pe fiecare raion (regiune, întreprindere):

- mărimea absolută a terenurilor agricole studiate;
- calitatea solului;
- prețul unui grad-ha diferențiat în funcție de calitatea solului.

Estimarea resurselor de muncă este posibilă prin prisma remunerării muncii în medie pe an a unui lucrător angajat în agricultura unităților studiate. Aceasta se explică prin faptul că majorarea nivelului de remunerare a muncii trebuie să condiționeze obținerea unei cantități mai mari și calități mai înalte de producție agricolă. De aici reiese că, cu cât este mai înalt nivelul remunerării medii anuale a muncii unui lucrător, cu atât este mai înaltă valoarea resurselor de muncă, deci a potențialului dat.

Pentru estimarea valorică a potențialului integral de resurse, în unitățile agricole (raion, regiune), autorul propune următoarea metodă, exprimată prin relația:

$$V \cdot P \cdot R = S_{a.v} + MF + FR + Cm \quad (3)$$

sau

$$V \cdot P \cdot R = \frac{S_i t \cdot a \times B_i \cdot \bar{P}}{B} + MF + FR + C_m, \quad (4)$$

unde $V \cdot P \cdot R$ - valoarea potențialului integral de resurse, mii lei;

$S_{a.v}$ - valoarea terenului agricol, mii lei;

MF - valoarea mijloacelor de producție, mii lei;

FR - fondul de retribuție (echivalentul valoric al potențialului de muncă), mii lei;

Cm - consumurile materiale, mii lei.

Determinarea valorii potențialului integral de resurse creează posibilitatea de a lua în considerare principalele resurse participante la producerea și obținerea rezultatelor din sectorul agrar.

În baza estimării valorice a potențialului integral de resurse, pot fi determinați, pe lângă indicatorii utilizării potențialului de resurse parțiale, și indicatorii integrali ai nivelului de intensivitate și de eficiență economică a utilizării acestuia.

Potențialul și valorificarea resurselor de producție în întreprinderile agricole din Republica Moldova

Indicatorul	În medie pe o întreprindere agricolă		Media pe anii 2005-2007 în % față de media pe anii 2002-2004
	2002-2004	2005-2007	
Suprafața terenurilor agricole, ha	600,4	535,2	89,1
Valoarea terenurilor agricole, mii lei	11182,9	9762,0	87,3
Valoarea medie anuală a mijloacelor fixe de producție, mii lei	2605,8	2523,6	96,8
Personalul de bază:			
a) efectivul mediu anual de lucrători, persoane;	88,6	55,0	62,0
b) fondul de retribuție a muncii, mii lei	419,6	424,8	101,2
Consumuri materiale, mii lei	1158,3	1308,6	112,9
Valoarea producției agricole globale (în prețurile comparabile ale anului 2005), mii lei	2391,5	2112,5	88,3
Total potențialul de resurse, mii lei	15366,6	15019,0	91,2
Randamentul terenurilor agricole, lei	3983,2	3947,1	99,1
Valoarea producției agricole globale la 1 leu valoarea terenului agricol, lei	0,213	0,216	101,4
Randamentul mijloacelor fixe productive, lei	0,92	0,84	91,3
Productivitatea medie anuală a unui lucrător angajat în agricultură, lei	22992	38409,0	167,0
Randamentul fondului de retribuție, lei	5,7	4,97	87,2
Randamentul resurselor materiale, lei	2,06	1,61	78,4
Valoarea producției globale la 1 leu potențial de resurse, lei	0,155	0,150	96,8

Sursă: calculele autorului în baza datelor din formularele specializate pe activitatea întreprinderilor agricole

Rezultatele analizei tabelului 1 demonstrează că, în comparație cu media pe anii 2002-2004, potențialul de resurse la o întreprindere agricolă s-a modificat în felul următor:

- ◆ efectivul mediu anual de lucrători s-a redus cu 38,0%, iar fondul de retribuție s-a majorat cu 1,2%;
- ◆ resursele materiale s-au majorat cu 12,9%, iar valoarea mijloacelor fixe productive și valoarea terenului agricol sunt în descreștere, respectiv, cu 3,2% și 12,7%;
- ◆ potențialul de resurse integrale s-a redus cu 8,8%;
- ◆ valoarea producției globale s-a redus cu 11,7%.

Această situație atestă faptul că ritmul de descreștere a principalelor resurse (cu excepția valorii terenurilor agricole) a fost mai mare decât ritmul de diminuare a valorii producției globale, ceea ce a dus la sporirea: productivității muncii cu 67,0% și a randamentului terenurilor agricole cu 1,4%. Randamentul consumurilor materiale s-a redus cu 21,6%, randamentul mijloacelor fixe productive cu 8,7%, iar cel al fondului de retribuție cu 12,8%. Diminuarea randamentului fondului de retribuție poate fi considerat o situație normală în legătură cu reducerea efectivului mediu anual de lucrători și cu majorarea salariului lucrătorilor angajați în agricultură. Randamentul potențialului integral de resurse s-a redus în medie cu 3,2%.

Această concluzie poate avea ca suport determinarea cu ajutorul metodei indicilor a ponderii influenței intensive și extensive a utilizării resurselor în sporul valorii producției agricole globale. Influența factorului calitativ se calculează prin raportul ritmului sporului resurselor la ritmul sporului indicatorului rezultativ, înmulțit la 100%, iar pentru determinarea ponderii influenței factorului calitativ, se scade din rezultatul obținut 100% (tab. 2).

Analiza datelor tabelelor 1 și 2 ne permite să concluzionăm că pentru fiecare procent de spor al valorii producției globale a fost necesară:

- ◆ sporirea valorii terenului agricol cu 0,988% (0,873 : 0,883);

Tabelul 2

*Analiza complexă a valorificării potențialului de resurse în întreprinderile agricole din Republica Moldova
(în medie pe perioada 2005-2007, în comparație cu perioada 2002-2004)*

Tipul de resurse	Dinamica indicatorilor calitativi (coeficienți)	Sporul resurselor la 1 % de spor al producției agricole, %	Cota de influență la 100% de spor al producției		Economie(-), [supraconsum (+)] relativă a resurselor, mii lei
			extensiv	intensiv	
Terenuri agricole	1,014	0,988	98,8	+1,2	-1254,6
Mijloace de producție	0,913	1,096	109,6	-9,6	-72,58
Umane	0,872	1,146	114,6	-14,6	+4,59
Consumuri materiale	0,784	1,278	127,8	-27,8	+132,7
Aprecierea (estimarea) integrală a resurselor	0,968	1,032	103,2	-3,2	-1189,9

Sursa: calculele autorului în baza datelor din tabelul 1

- ◆ sporirea valorii mijloacelor fixe de producție cu 1,096% (0,968 : 0,883);
- ◆ sporirea efectivului de lucrători cu 0,706% (0,62 : 0,883) și a retribuției muncii cu 1,146% (1,012 : 0,883);
- ◆ sporirea consumurilor materiale cu 1,278% (1,129 : 0,883).

Pentru terenurile agricole și mijloacele de producție este caracteristică preponderent utilizarea intensivă, iar pentru resursele de muncă și consumurile materiale este caracteristică utilizarea extensivă totală legată de reducerea nivelului de intensivitate a agriculturii și de insuficiența nivelului de folosire a resurselor materiale.

Sporul resurselor integrale pentru 1 % al sporului valorii producției agricole constituie 1,032% (0,912:0,883).

Ponderea influenței factorilor intensivi în suma integrală a acestuia constituie numai 3,2%, inclusiv pe contul sporirii eficienței utilizării terenului agricol și a mijloacelor de producție, fapt ce a condiționat obținerea unui efect economic integral egal în medie cu 1189,9 mii lei la o întreprindere, sumă care este compusă din: suma de 1254,6 mii lei economie obținută din majorarea randamentului terenului agricol; suma de 72,58 mii lei economie din contul reducerii valorii medii anuale a mijloacelor fixe; supraconsumul în sumă de 4,59 mii lei al fondului de retribuție a muncii și supraconsumurile materiale în sumă de 132,7 mii lei. Efectul negativ constituie 137,29 mii lei. Indicatorul economiei (supraconsumurile) relative caracterizează mărimea resurselor necesare pentru obținerea valorii producției agricole globale, dar la nivelul de utilizare a indicatorilor calitativi ai perioadei de referință.

Analiza complexă a valorificării potențialului integral de resurse permite:

1. Determinarea ponderii factorilor extensivi și intensivi de influență asupra indicatorilor rezultativi pe fiecare tip de resurse în parte și pe potențialul de resurse integral.
2. Estimarea obiectivă a activității precedente a întreprinderilor și determinarea rezervelor sporirii eficienței producției agricole.
3. Determinarea efectului economic complex ca rezultat din utilizarea intensivă a tuturor resurselor și estimarea influenței fiecărei resurse.

CONCLUZII

În anii 2002-2007 în întreprinderile agricole din Republica Moldova nivelul de intensivitate a agriculturii a înregistrat o tendință de creștere, însă randamentul potențialului de resurse parțiale are o tendință spre diminuare, cu excepția terenurilor agricole care tinde spre o creștere neesențială. Randamentul mediu anual al potențialului integral al resurselor se reduce, deci sunt utilizate neeficient. Situația creată ne permite să conchidem că agricultura Republicii Moldova se caracterizează printr-o eficiență scăzută.

Întreprinderile agricole s-au dovedit a fi nepregătite pentru trecerea la economia de piață. Nu au fost create la timp sistemele structurale necesare adecvate schimbărilor ce se produc și care să asigure dezvoltarea eficientă a agriculturii. Nu se creează condiții pentru reproducția lărgită.

Sporirea eficienței producției în întreprinderile agricole poate fi realizată prin:

- ◆ argumentarea nivelului optim de investiții a potențialului de resurse alocate la 1 hectar cu scopul sporirii randamentelor acestora și reducerii costurilor de producție;
- ◆ implementarea în procesul de producere a producției agricole a noilor realizări ale științei și tehnicii.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului nr. 1308 din 25.07.1997. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 147-149, p. 9.
2. Cadastrul funciar al Republicii Moldova la 1 noiembrie 2005. Ch., 2006, 869 p.

Data prezentării articolului – 30.07.2008